

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК
ЖУРНАЛ

ULAGATTY
USTAZ

ҚР Оқу-ағарту министрлігі
№ 514 бұйрықпен бекітілген

Білім беретін, ғылыми, танымдық,
жарнамалық басылым

МББ аты: Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал «ULAGATTY USTAZ»

МББ тілі: қазақша, орысша, ағылшынша

Шығу жиілігі: айына 1 рет Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Меншік иесі: «Ulagatty Ustaz» ЖШС Алматы қаласы Бас редакторы: Нагиев И. Б.

Негізгі тақырыптық бағыты: білім беретін, ғылыми, танымдық, жарнамалық

Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал «ULAGATTY USTAZ»
жарияланған ақпараттардың авторлық құқы ақпарат авторына тиесілі, редакция жауапты емес.
Жарияланған ақпарат авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді.

Астана қаласы Қазақстан Республикасының

Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінің

Ақпарат комитеті 2023 жылғы 12 ақпандағы

Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік

Басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ51VPY00117354 берілген.

Тапсырыс: 562 Таралымы: 3000 дана.

Журнал «Ulagatty Ustaz» ЖШС баспаханасында басылды.

Алматы қаласы – 2026 жыл Телефон: 8 777 087 6843

Ағаш өңдеу жинағы

МЕРЖИКОВ ТОЛЕГЕН ЖУМАДИЛОВИЧ
Жетісу облысы Панфилов ауданы
«Дихан-Қайрат ауылындағы орта мектеп» КММ
Көркем еңбек пәні мұғалімі

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушыларды еңбекке баулу, қол еңбегіне үйрету және практикалық дағдыларын дамыту маңызды орын алады. Осы бағытта ағаш өңдеу жинағы ерекше рөл атқарады. Ол оқушылардың технология пәніне қызығушылығын арттырып, еңбек мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді.

Ағаш өңдеу жинағы – ағаш материалымен жұмыс істеуге арналған арнайы құралдар кешені. Бұл жинақ мектептегі еңбекке баулу сабақтарында, технология кабинеттерінде, қосымша үйірмелерде және үй жағдайында қолданылады. Ағаштың табиғи, экологиялық таза әрі өңдеуге қолайлы материал болуы оны балалар үшін қауіпсіз әрі тиімді етеді.

Ағаш өңдеу жинағының негізгі мақсаты – оқушыларды қарапайым еңбек әрекеттеріне үйрету арқылы олардың қол икемділігін, ұқыптылығын, шыдамдылығын және жауапкершілігін дамыту. Ағашпен жұмыс жасау барысында оқушы өлшеу, белгілеу, кесу, тегістеу, құрастыру сияқты технологиялық операцияларды меңгереді. Бұл әрекеттер логикалық ойлауды, кеңістіктік қиялды және техникалық сауаттылықты қалыптастырады.

Әдетте ағаш өңдеу жинағының құрамына келесі құралдар кіреді: ара, балға, сүргі, қашау, бұрауыш, сызғыш, өлшеу таспасы, қарындаш, қысқыштар және қауіпсіздікке арналған қорғаныш құралдары. Бұл құралдар оқушының жас ерекшелігі мен оқу деңгейіне сай таңдалып, қауіпсіздік талаптарына сәйкес қолданылуы тиіс. Мұғалім әр сабақта техника қауіпсіздігі ережелерін түсіндіріп, оқушылардың дұрыс жұмыс істеуін қадағалауы қажет.

Ағаш өңдеу жинағын пайдалану арқылы оқушылар түрлі бұйымдар жасай алады. Мысалы, бастауыш сынып оқушылары қарапайым ойыншықтар, қаламсап қойғыш, рамка, шағын тақтайша сияқты бұйымдар жасаса, жоғары сынып оқушылары сөре, орындық, құс ұясы, тұрмыстық заттар дайындауға машықтанады. Мұндай жұмыстар оқушының шығармашылық қабілетін дамытып, еңбек нәтижесін нақты көруге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, ағаш өңдеу жинағы оқушыларды кәсіби бағдарлауда да маңызды рөл атқарады. Ағаш ұстасы, дизайнер, құрылысшы, технолог сияқты мамандықтарға қызығушылық осы сабақтар барысында қалыптасуы мүмкін. Оқушы өз еңбегінің нәтижесін көріп, болашақ мамандығын саналы түрде таңдауға үйренеді.

Қорытындылай келе, ағаш өңдеу жинағы – оқушылардың еңбекке баулу, шығармашылық және практикалық дағдыларын қалыптастыратын тиімді құрал. Оны оқу үдерісінде жүйелі әрі дұрыс қолдану оқушылардың жеке тұлға ретінде дамуына, еңбекке деген сүйіспеншілігінің артуына және өмірлік қажетті дағдыларды меңгеруіне үлкен ықпал етеді.

Ағылшын тілін оқыту – заман талабы

САБЫРБАЕВА ГУЛЬЗИРА БАУЫРЖАНОВНА
Жетісу облысы Панфилов ауданы Жаркент қаласы
«Жаркент көпсалалы колледжі» МКҚК
Ағылшын тілі пәні мұғалімі

Қазіргі таңда ағылшын тілі қоғамның барлық салаларында үлкен рөлге ие болуда. Біздің елімізде де ағылшын тілін үйрену және оқыту мәселелері өзекті мәселелердің қатарында.

Осыған орай Қазақстанда «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы жүзеге асырылып жатыр, себебі біз үшін бүкіл елге халықаралық стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметін ұсыну өте маңызды талап болып табылады. Ағылшын тілі барлығына жаңа мүмкіндіктер ашатын халықаралық тіл екені белгілі.

Ағылшын тілін біле отырып, әр тұлға ғылымның әртүрлі салаларына арналған түрлі халықаралық конференцияларға, симпозиумдарға, семинарларға қатыса алады. Осыған байланысты, Қазақстан Республикасының әрбір университеті жоғары кәсіби деңгейде сапалы білім беру қызметтерін көрсетуге ұмтылатындығын ескерген жөн. Осылайша, жаңа білім беру бағдарламалары жасалуда, оны оқытудың негізгі қайнар көзі – ағылшын тілін меңгерген оқулықтар, сонымен бірге ағылшын тілін шет тілі ретінде оқыту саласындағы мамандар [1].

Қазақстанның көптеген жоғары оқу орындарында оқыту бағдарламалары ағылшын тілінде жүргізіледі, мысалы, студенттер. Бұл болашақ мамандарға бүкіл әлемде жетекші позицияларды иемденетін ірі халықаралық компанияларда жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Қазақстандық жоғары оқу орындарының оқытушылары ақпараттарды ағылшын тілінде жеткілікті қабылдай алу мақсатында студенттердің тілдік деңгейін дамытуға бағытталған еуропалық заманауи әдістерді енгізуге тырысуда. Ол үшін қазіргі заманғы техникалық құралдар кеңінен қолданылады, мысалы, интерактивті тақта, whiteboard, smartboard және т.б. Тіл үйренудегі заманауи тәсілдер маңызды рөл атқарады (learner-centered language teaching approach) [2].

Сонымен қатар, ағылшын тілін оқытуды және ағылшын тілін жаһандық тіл ретінде оқытуға арналған көптеген оқу бағдарламалары бар, мысалы UNESCO's Task Force Recommendations for Teaching English и Teaching English as a Global Language (EGL). Оқушылардың сапа көрсеткіштерін жақсартудың маңызды факторы олардың ынтасы болып табылады.

Мұғалімдер мен оқушылар өздерінің алдына мақсат қоюға тырысады, ал ынталандыру оларға осы мақсатқа жетуге көмектеседі.

Қазіргі уақытта көптеген әдіскерлер мотивация оқу процесін жетілдірудің ең тиімді әдісі деп санайды. Ынталандыру оқушылардың пәнге деген ерекше назарын арттыруға көмектеседі, сонымен қатар әртүрлі қиындық деңгейіндегі тапсырмаларды орындай отырып, сабаққа белсенді қатысуға мүмкіндік береді [2]. Осылайша, студенттерді ынталандыратын мұғалім біраз уақыттан кейін өзінің еңбегінің жемісін көре алады және бұл оның үлкен еңбегінің нәтижесі болып табылады.

Ағылшын тілін шет тілі ретінде оқытуда ерекше маңызы бар кейбір заманауи тәсілдерді қарастырайық. Қазіргі кезеңде көптеген мұғалімдер үшін ағылшын тілін оқытудың маңызды қағидасы – оқуға деген тұлғалық бағдарлау, яғни оқушының лингвистикалық тұлғасына көңіл бөлу.

Тілдік тұлға дегеніміз – көп деңгейлі және көп компонентті тілдік қабілеттердің, дағдылардың, әр түрлі деңгейдегі сөйлеу әрекеттерін орындауға даярлықтың жиынтығы, сонымен қатар тұлғаның дамуына себеп болатын мотивтер мен мақсаттарды анықтайтын және сипаттайтын әрекеттер.

Ағылшын тілін тұлғалық-бағдарлы оқыту, бір жағынан, оқу қарымқатынасын, ынтымақтастық пен оқушының шығармашылық әрекетін қолданады, ал екінші жағынан, мұғалім оқушыны шынайы тілдік қарымқатынасқа, ақпарат алмасуға, жаңа мәдениетке кірудің нақты процесін модельдеу керек. Заманауи ақпараттық технологияларды қолдану нақты ақпараттық кеңістіктегі шет тілі арқылы өмірлік тәжірибені зерделеуге мүмкіндік береді. Қазіргі кезеңде тіл үйрету дегеніміз - оқушының өзара байланысты және коммуникативтік және әлеуметтік-мәдени дамуын ескере отырып, мәдениетті оқыту [3].

Сөйлеу әрекеті, ойлау қабілеті және оқушының тілі – бұл өз ниетін білдіру құралы болғандықтан, тілді қолдану шығармашылық болып табылады және тіл үйрену оқушының шығармашылық ойлауының дамуымен байланысты болуы керек.

Заманауи білім беру үрдістеріне сәйкес шет тілі мұғалімдерінің алдына студенттердің коммуникативтік құзіреттілігін қалыптастыру міндеті тұр.

Осы мақсатқа жету үшін тұлғаға бағдарланған оқыту технологиясы, коммуникативті өзара оқытудың педагогикалық технологиясы, коммуникативті білім құзыреті шегінде ауызекі оқыту технологиясы, шет тілі сабақтарындағы жобалар әдісі қолданылады [3].

Ағылшын тілін оқытудағы тағы бір маңызды тәсіл – бұл тілдік, коммуникативтік және тіларалық құзыреттіліктерді қалыптастыруда маңызды рөл атқаратын құзіреттілікке негізделген тәсіл. Осы тәсілді ескере отырып, ағылшын тілінің мұғалімдері студенттердің тілдік және мәдени деңгейде білімін байыта түседі. Шет тілдерін оқытуда құзыреттілікке негізделген тәсіл

студенттер арасында үш негізгі құзіреттілікті қалыптастыруды қарастырады: лингвистикалық, коммуникативті және мәдениаралық. Олардың әрқайсысын толығырақ қарастырайық.

Тілдік (немесе лингвистикалық) құзіреттілік оның деңгейлері бойынша зерттелетін тіл туралы ақпарат жүйесіне ие болуды көздейді: фонетика, лексика, сөз құрамы мен сөзжасам, морфология, қарапайым және күрделі сөйлемдердің синтаксисі, мәтін стилінің негіздері. Егер студент зерттелетін тілдің жүйесі туралы түсінікке ие болса және осы жүйені практикада қолдана алса, студент тілдік құзіреттілікке ие болады.

Оқытылатын тілдегі лингвистикалық құзіреттіліктің сапасына оның білім деңгейі ғана емес, сонымен бірге оқушылардың ана тіліндегі құзыреттілік деңгейі де әсер етеді [4]. Н. Хомскийдің пікірінше, лингвистикалық құзыреттілік дегеніміз – алынған тілдік белгілер мен оларды біріктірудің ережелерінің көмегімен лингвистикалық дұрыс сөйлемдердің шексіз санын түсіну және шығару қабілеті болып табылады.

Коммуникативті құзіреттілік сөйлеуді, оның функцияларын, сөйлеу әрекетінің төрт негізгі түрі (сөйлеу, тыңдау, оқу, жазу) саласындағы дағдыларды дамытуды қамтиды. Шетел тілін үйреніп жатқан оқушының коммуникативті құзіреттілігі деп сөйлеу әрекетінің әлеуметтік нормаларын сақтай отырып, адам қызметінің барлық саласында толыққанды сөйлеу мәнерін атаймыз. Коммуникативті құзіреттілік аясында қалыптасқан басты шеберлік – мәтінді құру және қабылдау қабілеті – сөйлеу әрекетінің өнімі. Ол тіл білімінің негізгі ұғымдарын қамтиды: стильдер, сөйлеу түрлері, сипаттау құрылымы, баяндау, пайымдау, мәтіндегі сөйлемдерді байланыстыру тәсілдері, мәтінді талдау дағдылары және т.б.

Үшінші құзіреттілік – мәдениетаралық – кез-келген университеттегі заманауи студенттік дайындықтың маңызды құрамдас бөлігі. Бұл қазіргі заманғы маманның кәсіби мәдениетінің әр түрлі мәдениеттер өкілдерінің өзара әрекеттесуімен, өнімді коммуникативті функцияларды жүзеге асырумен байланысты: келісімге келу, қақтығыстарды шешу, ымыраға келу арқылы келісімге келу мүмкіндігі, келіссөздерде сәтсіздікке әкелетін коммуникативті кедергілерді еңсеру, ұжымның тиімсіз жұмысы, қоғамдағы әлеуметтік шиеленіс [3]. Мәдениетаралық құзіреттіліктің төмен деңгейінің кесірінен университет түлектері – болашақ мамандар – әлеуметтік бейімделуге және өз елдерінің және әлемдік қоғамдастыққа кіруге қабілетті емес болады, құндылық бағдарлары бұлыңғыр болады, коммуникативті және кәсіби міндеттерді шешуге деген қабілеттіліктері пен дайындықтары төмендейді.

Әрине, қазіргі педагогикада коммуникативті оқыту технологиясы, яғни қарым-қатынас негізінде оқытудың болашағы зор. Коммуникативті әдіс шет тілінде сабақ жүргізуге мүмкіндік береді.

Коммуникативті оқыту оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеруді де қамтиды, өйткені тек жеке деңгей коммуникативтік уәжді күшейтуге, мақсатты сөйлеуді қамтамасыз етуге және т.б. мүмкіндік береді [5].

Шет тілдерін коммуникативті оқыту технологиясын Г.А. Китайгородская, Е.И. Пассов, В.Л. Скалкин және басқалар зерттеген. Сонымен қатар, қазіргі педагогикада шет тілін оқытудың тұлғалық-бағытталған технологиялары тиімді деп танылған. Тұлғаға бағытталған білім беру – бұл «танымның субъектісі және қызмет субъектісі ретінде оның жеке ерекшеліктерін анықтауға негізделген оқушының жеке басының дамуы мен өзін-өзі дамытуын» қамтамасыз ететін жаттығу. Жоғарыда айтылғандардың бәрін қорытындылай келе, ағылшын тілін оқытудағы заманауи тәсілдердің ерекше маңызы бар екенін атап өткен жөн. Олар нақты құзыреттерді дамытуға бағытталған. Талданған тәсілдерді ескере отырып, олардың барлығы негізгі құзыреттілік – коммуникативті құзыреттілікті дамытуға бағытталғанын байқаймыз, бұл ана тілінде ақпаратты адекватты түрде қабылдауға ықпал етеді.

Қазіргі әлемдегі ағылшын тілінің рөлі өте зор деп сенімді түрде айта аламыз. Ол ең көп қолданылатын тілдердің бірі болып саналады.

450 миллионнан астам адамның туған тілі болып табылады. Сонымен қатар 600-650 миллион адам ағылшын тілін қосымша тіл ретінде қолданады. Бұл тіл әлемнің көптеген елдерінде сұранысқа ие.

Шетелде оқу үшін берілген тілдің лексикасы мен грамматикасын білу өте маңызды. Беделді және жақсы ақы төленетін жұмыс тапқысы келетіндер ағылшын тілін жетік меңгеру керек. Жақында бұл тіл біз үшін шет тілі болатын, ал бүгінде халықаралық тіл болып табылады.

Әлемнің барлық елдерінде ағылшын тілін үйренудің маңызы зор. Барлығы дерлік оны кем дегенде бастапқы деңгейде үйренгісі келеді. Бүгінгі таңда балалар бұл тілді мектепке дейінгі жаста үйрене бастайды. Ағылшын тілі біздің өмірімізде маңызды рөл атқарады. Оны білу барлық жастағы адамдарға қажет. Ағылшын тілі өмірдің барлық салаларымен байланысты.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

- ❖ Қазақстан Республикасының Президентінің Жолдауы – 2012 жыл.
- ❖ Мектептегі шет тілі. Республикалық әдістемелік-педагогикалық журнал. №2(44), 2010, 8 б.
- ❖ Шетел тілін оқыту әдістемесі №4 (48) 2012, 5 б.
- ❖ Бұзайбақова К.Ж. Инновациялық педагогика негіздері. – Алматы: Білім, 2009. – Б. 189-190.
- ❖ Хасанұлы Б. Тілдік қатынас негіздері. – Алматы, 2006. – Б. 73-77.

Мұқағали –мәңгілік ғұмыр

ЖАНАТ ҚАСҚАБАЕВА

Абай облысы Ақсуат ауданы

*"Қожағелді батыр атындағы орта мектебі" КММ-нің
жанындағы интернат тәрбиешісі*

Мақсаты: Ақынның өмірін,өлеңдерінің өзіндік табиғатын
даралай,саралай отырып өзгешелігіне көңіл бөлу

Сабақтың түрі: зерттеу сабағы

Көрнекілігі: Ақын туралы естеліктер,буклет

Пәнаралық байланыс: музыка

Сабақтың барысы: ұйымдастыру

Жүргізуші:

Ақынмын деп мен қалай айта аламын,
Халқымның өз айтқанын қайталадым
Күпі киген қазақтың қара өлеңі
Шекпен жауып өзіне қайтарамын,-деп

Ақынның өзі айтқандай,өзін өзгелерден ерекше көрмесе де келешек ұрпақ
Мұқағалидың нағыз арқалы ақын екендігін танып отыр.

Мұқағали бағы мен соры, күнгейі мен көлеңкесі қатар жүрген ақын.
Оның бағы- өлмес жыр жаратқаны, өтірік өлең жаза алмағаны, ойлау мен
өлең өрудің теңдесі жоқ классикалық, әлемдік биігіне көтергені.

Соры өз қоғамы мен өз ортасына сыймай қасірет шеккені, тапқан
таянғаны отбасын асырауға жетпей ,өмірінің қиыншылықта өткені, соны өз
замандастарының бағалай қоймағаны.

«Ақыл толымы- қырық»деген екен бұрынғы даналарымыз. Сол ақыл
тоқтатқан шағында Мұқағали өмірден өтті.Өзінің « Өмір дегенің бір күндік
сәуле екен ғой» деген өлеңінде:

Өмір дегенге
Тірлікте сірә жетер ме ой!
Жарық сәуледен
Басқаның бәрі бекер ғой.
Бекер ғой бәрі
Бекер ғой бәрі, бөтен ғой!

Өмір дегенің бір күндік сәуле екен ғой,-деп мынау пәни дүниенің,
өмірдің өткінші екенін айтып отыр.

Жүргізуші: Балалар енді сендерге сұрақ?
Ақынның өмірі туралы не білесіңдер?

1-оқушы: Мұқағали Мақатаев 1931 жылы 9 ақпанда Алматы облысының Райымбек ауданындағы Қарасаз деген жерде дүниеге келген.Әкесінің аты Сүлеймен, шешесі Нағиман,атасының аты Мақатай,әжесі Тиын, әйелі Лашын.

Жүргізуші: Мұқағалидың әжесі туралы бір естелік айтайын:

Ақынның атасы көкпар шауып жүріп ,аттан құлап аяғы сынады.Сонда әжесі атасына :мына аяқ түбінде аяқ болмайды,шауып тастау керек –дейді. Үш күннен кейін сынықшы келіп бәрін дұрыс істегендігін айтып батасын береді.

Атасы әжесін мінезіне қарап «көкдауыл» дейді екен.Әжесіне арнап ақын «Сөнбейді әже шырағың» деген өлеңін шығарған.Әні Нұрғиса Тілендиевтікі. Қане балалар сол әнді тыңдап көрейік.

Жүргізуші: Енді сендерге сұрақ: Ақын өлеңді алғаш рет қашан жазды?

Жауап : Өлеңді ақын он жасынан бастап жаза бастады. Алғашқы өлеңдері: «Қырман басында», «Қойшы бала-Әкітай» Нұрай мен Баян айтады.

Жүргізуші: сендерге сұрақ:Кім қандай өлеңдерін жатқа біледі?

«Отан» өлеңі» \ Айзат\

«Елім барда» \Ерасыл\

«Үш бақытым» \Сабина\

Мұқағалидың әні»Сенің көзің түпсіз терең»

«Қайырлы түн» \Сая\

Перизат пен Сәуле апай ән орындайды

Жүргізуші: 1973 жылы ақын «Аққулар ұйықтағанда» дастанын жазып,алғаш рет Ғабит Мүсіреповке оқып берген.Жазушы риза болып алтын қаламын сыйға берген екен.

Жүргізуші: балалар сендерге сұрақ: Ақынның қандай кітаптарын білесіңдер?

Жауап: «Өмір-өзен», «Өмір-дастан», «Шолпан»,»Жылап қайттым өмірдің базарынан», »Соғады жүрек», »Жырлайды жүрек», »Қош,махаббат», Аққудың қанатына жазылған жыр»

Жүргізуші: көзі тірісінде он бір кітабы жарық көрген,қайтыс болғаннан кейін он екі кітабы жарық көреді.

Жүргізуші: ақынның әндері туралы не білесіңдер?

Жауап: «Сарыжайлау»,»Фариза»,»Дариға, домбырамды берші маған»,»Сәби болғым келеді»,

«Есіңе мені алғайсың»-бәріміз қосылып осы әнді орындайық!

Жүргізуші: жалпы ақынның өлеңдеріне отыз шақты ән жазылған.

Ән орындау.Сәуле апай бір ән орындап береді.

Қорытынды :

Жүргізуші: Мұқағалидай ақыны бар халық-бақытты халық-деп Фариза Оңғарсынова айтқан екен.

Жасанды интеллект және болашақ жұмыспен қамтылу**ЕСМАГАМБЕТОВА ЗАЙТУНА ТУРАЛИЕВНА***Атырау қаласы**Жалпы білім беретін Алмалы орта мектебінің**бастауыш сынып мұғалімі*

Жасанды интеллект (ЖИ) дегеніміз — адам тәрізді ойлау, үйрену, шешім қабылдау қабілеті бар компьютерлік жүйелер мен бағдарламалар жиынтығы. Соңғы жылдары ЖИ саласы ғаламдық деңгейде қарқынды дамып, біздің өміріміздің барлық салаларына әсер етуде. Бұл технология жұмыс орнының болашағына да айтарлықтай әсер ететіндігін көрсетеді. Қазіргі таңда жасанды интеллект еңбек нарығында үлкен өзгерістер туғызуда. Ол бір жағынан жаңа жұмыс орындарын ашса, екінші жағынан кейбір дәстүрлі мамандықтарды жоюы мүмкін. Бұл баяндамада біз ЖИ-дің жұмыспен қамтылу мен еңбек нарығына әсерін, оның артықшылықтары мен қауіптерін, сондай-ақ болашақта қандай мамандықтардың танымал болатынын қарастырамыз.

Жасанды интеллекттің дамуымен көптеген жұмыс процестері автоматтандырылып, адам күшін қажет етпей қалатын болады. Бұл өз кезегінде экономиканың түрлі салаларында жаңа мүмкіндіктер туғызады. Мысалы, ЖИ қазіргі кезде медицинада диагноз қою, экономикада қаржы талдауы, және өнеркәсіпте өнім сапасын бақылау салаларында қолданыс тапты. Бұл өз кезегінде дәстүрлі мамандықтарды ауыстыруға немесе жаңадан пайда болатын мамандықтарға жол ашады.

Алайда, ЖИ автоматтандыруы нәтижесінде жұмыссыздық деңгейі де артуы мүмкін. Мысалы, өндіріс саласында роботтар мен автоматты жүйелер адам жұмысшыларын алмастырып жатыр. Бұл қазіргі еңбек нарығында кәсіби қайта даярлау мен қайта оқыту қажеттілігін туғызады. Сол себепті, жұмысшылар жаңа мамандықтарды меңгеріп, ЖИ технологияларын қолдана білетін біліктіліктерге ие болуы керек.

Жасанды интеллект және жаңа мамандықтар

Жасанды интеллект тек жұмыс орындарын қысқартумен ғана шектелмейді. Керісінше, бұл технология жаңа мамандықтар мен кәсіптерді ашуға мүмкіндік береді. ЖИ-дің дамуы нәтижесінде жаңа жұмыс орындарының пайда болуы болжанады.

Мысалы:

Жасанды интеллект маманы: Бұл маман ЖИ жүйелерін жобалау, дамыту және оларды нақты қолданбалы салаларда пайдалану үшін қажет. **Машиналық оқыту инженері:** Бұл маман алгоритмдерді және модельдерді құрастыру, оларды нақты жағдайларға бейімдеу үшін қажет.

Деректер ғылымы маманы: Деректерді жинау, талдау және оларды шешім қабылдауға пайдалану – бұл маңызды сала. Жасанды интеллектті қолдану үшін үлкен көлемдегі деректерді тиімді пайдалану қажет. Одан басқа, ЖИ мен автоматтандыру технологияларын басқару үшін менеджерлер, этикалық мәселелерді шешетін мамандар, киберқауіпсіздік саласындағы мамандар да сұранысқа ие болады.

Жасанды интеллекттің адам мен қоғамға әсері

Жасанды интеллект тек еңбек нарығына ғана емес, қоғамның жалпы құрылымына да әсер етеді. Егер адамзат бұл технологияны дұрыс қолданса, ЖИ адам өмірін жеңілдетуге, тиімділігін арттыруға және сапасын жақсартуға үлкен мүмкіндік береді. Мысалы, медицина саласында ауруларды ерте анықтау мен емдеу әдістерін жетілдіруге көмектеседі, ал көлік саласында автономды көліктер жол қозғалысы қауіпсіздігін арттыра алады. Бірақ, ЖИ қолдану барысында кейбір этикалық мәселелер де туындайды. Мысалы, роботтар мен автоматтандырылған жүйелер адамның жұмысын алмастырған жағдайда, бұл адамның өзін-өзі жүзеге асыруына, кәсіби дамуына қандай әсер етеді? Сонымен қатар, ЖИ жүйелерінің әлеуметтік әділеттілік пен жеке деректердің қауіпсіздігін сақтау тұрғысынан да үлкен жауапкершіліктері бар.

Жасанды интеллектті енгізудің артықшылықтары мен қауіптері

Жасанды интеллекттің ең басты артықшылығы – жұмыс процесін жылдамдату және өнімділікті арттыру. Жиі қайталанатын жұмыстарды автоматтандыру арқылы адам ресурстарын шығармашылық және инновациялық жұмыспен айналысуға бағыттауға болады. Бұл өз кезегінде экономикада тиімділіктің артуына, жаңа өнімдер мен қызметтердің пайда болуына ықпал етеді. Алайда, ЖИ енгізудің қауіптері де жоқ емес. Олардың ең бастысы – жұмыссыздықтың артуы. Роботтар мен автоматты жүйелер адамның қолымен жасалатын көптеген жұмысты өз қолдарына алуы мүмкін. Сонымен қатар, ЖИ жүйелерінің шешім қабылдау механизмдері адамдарға зиян келтірмеуі үшін өте мұқият әзірленуі керек. Егер ЖИ жүйесі дұрыс бағдарламаланбаса, ол қателік жасап, адамдардың өміріне қауіп төндіруі мүмкін.

Қорытындылай келе, жасанды интеллект еңбек нарығында үлкен өзгерістерге әкеліп жатыр. Бұл технология жұмыс орындарын қысқартуы мүмкін, бірақ жаңа мамандықтар мен кәсіптерді ашады. Болашақта адамдар тек дәстүрлі жұмысты ғана емес, сонымен қатар ЖИ мен автоматтандыру салаларында да жаңа біліктіліктер мен дағдыларға ие болуы тиіс. Жасанды интеллекттің дамуы адамзаттың өмірін жеңілдетуге және қоғамды жоғары деңгейде дамытуға үлкен мүмкіндік береді. Алайда, бұл жаңа технологияны жауапкершілікпен қолдану қажет, өйткені ол белгілі бір қауіптерді де тудыруы мүмкін. Сондықтан, ЖИ дамуына бағытталған саясаттар мен ережелер әзірленіп, олар қоғамның мүддесіне қызмет етуі тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Курбанов, Т. "Жасанды интеллект және оның қоғамға әсері." Алматы, 2022.
2. Досмұхамедов, С. "Инновациялық технологиялар және еңбек нарығы." Астана, 2021.
3. Оңалбаев, М. "Жасанды интеллект пен экономика." Мәскеу, 2023.

ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ТӘРБИЕ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ-ҰРПАҚ САБАҚТАСТЫҒЫНЫҢ НЕГІЗІ

ЖАНКУЛИЕВА НЕСИБЕЛИ ХАЙРУЛЛАЕВНА

Маңғыстау облысы Ақтау қаласы

№31" Еркемай "бөбекжайы

Тәрбиеші

Қазақ халқының тәрбиелік және тәлімдік ой-пікірлері мен жол-жоралғыларының маңызы мынадай жайттарда айшықтала түседі: үлкенді сыйлау мен қонақ күтудің маңызы; халық ойындары мен мерекелерін өткізудің де өзіндік ерекшеліктері мен қалыптасқан жүйесі, табиғаттың сырын терең меңгеріп, үйлесімділік табуы; өсиет айту, терме, айтыс, шешендік сөздер; қазақтардың поэзиясы; туыстық қарым-қатынастар; қонақ-жайлылық, тектілік т.б.

Дарынды оқушыға талантты мұғалім қажет. Егер ұстаз өз сабағын жан-тәнімен жақсы көрмесе, онда білім алушыға дұрыс білім бере алмайды. Өйткені жан-жақты, қабілетті ұрпақ ұлтымыздың баға жетпес қазынасы. Ал қазақ халқының ұлттық тәжірибелері мен тағылымының мол қазынасы – халықтық педагогика. Бүгінгі қазақ мектептерінің алдында тұрған басты міндет – оқушының ұлттық сана-сезімін оятып, тәрбиелеп қана қоймай, оның бойына халықтық педагогиканы, ғасырлар бойы қалыптасқан тіл, дін, тәрбие, ұлттық салт-дәстүр, үлгі-өнегені сіңірту. Ұлттық тәлім-тәрбиенің іргетасын дұрыс қалай білу мұғалімдердің ата-аналармен бірге жүргізген шараларына байланысты. Өйткені ұлттық тәрбиенің негізгі өзегі отбасында, екінші ұшы мектепте болғандықтан, ата-ана мен мектеп болып бірігіп жұмыс атқару – біздің басты міндетіміз.

Халқымыздың тілін, тарихын, ұлттық дәстүрін, ата салтын ұмыта бастаған бүгінгі ұрпақты тәрбиелеуге атсалысу – жалпы ұлтымыздың міндеті. Халқымыздың асыл қазынасына, яғни салт-дәстүрі мен мәдениетіне құрметпен қарауға үйреткен абзал. Жас ұрпаққа сапалы біліммен бірге, саналы тәрбие беру қай кезде де өзектілігін жоғалтқан емес. Рухани тәрбиемен нұрланбаған адам өзінің алған білімін қара басының пайдасына жұмсап, өз мүддесі үшін адамзатқа апат әкелуі мүмкін. Оның мысалы тарихта аз емес. Тек сол арқылы ғана халқымыздың ғасырлар бойы жинақталған бай рухани мұрасымен жастардың бойына адамгершілік ізгі қасиеттерді қалыптастырып, сіңіртіп, өзінің Отанына адал азамат етіп тәрбиелеу ата-ана мен ұстаздар қауымына жүктеледі.

Бұл жағдайда тәрбие жұмысының тиімділігі ата-ана мен оқу орнының өзара байланысынан көрінеді. Өскелең ұрпаққа адамзат тарихында ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан патриоттық тәрбиені, отаншылдықты, сапалы білімді дарыту қазіргі кезде көкейкесті мәселенің бірі болып отыр. Ақиқатында, осынау мәселе еліміздің тұтастығын, оны ішкі және сыртқы күштерден сақтау міндетінің өзі жастарды отаншылдық, елжандылық, патриоттық рухта тәрбиелеуді жүктейді. Өткенін білмеген халқының қадірін білмейді, халық нені бастан кешірді, бүгінге аман жеткені ненің арқасы, халық өз тарихын жасау үшін тер төгіп, азап шекті, тар жол, тайғақ кешуден өтіп, жерін қорғап, елін сақтады. Отансүйгіштік сезімнің қайнар көзіне Отан, туған жер, табиғат, оның байлықтары, тіл, дәстүр, тарихи ескерткіштер, туған өлкедегі ұлттық құндылықтар жатады. Ұлттық сезім – ұлтына деген сүйіспеншілік, жанашырлық, халық мұраларын бағалай білу.

Ұлттық тәрбие – қазір елімізде орын алып отырған көптеген мәселелерді, ана тілін, ата тарихын, ұлттық салт-дәстүрін білмейтін жастар, тастанды жетім балалар, «қиын» балалар, қарттар үйлеріндегі әжелер мен аталар, нашақорлыққа салынған жастар, тағы басқаларды бірте-бірте жоюдың және олардың алдын алып, болдырмаудың негізгі жолы.

Ұлттық тәрбие алған ұрпақ дені сау, білімді, ақылды, ұлтжанды, еңбекқор, сыпайы, кішіпейіл болып өседі. Сондықтан да ұлттық тәрбие – ел болашағы. Қазақ отбасында балаға тілі шығып, анық сөйлей бастаған кезден-ақ ағайын-туысты, нағашы жұртын, ататегін, руын, ел-жұртын білдіруге ерекше көңіл бөлген. «Жеті атасын білу» заң болған. Ата-бабаларымыз өз тегінің шығу тарихын білуді әр азаматқа парыз деп ұққан. «Жеті атасын білмеген ер жетім», «Жеті атасын білген ұл, Жеті жұрттың қамын жер» деген аталы сөз содан қалса керек. Баланың өзі шыққан тегін білуі оның азаматтық, елжандылық, отансүйгіштік қасиеттерін қалыптастырады деп есептеген. Қазіргі медицина ғылымы дәлелдегендей, жеті атаға дейін қыз алыспай, қанның тазалығын, яғни ұлттың таза болуына әкеледі екен; екіншіден, қазақ ұрпағы жеті атасына дейін араласып, ынтымағы бір болсын дегеннен болса керек.

Халқымыздың маңдайына біткен ұлттық құндылығымызды, сонау өткен ғасырлардан өшпес мұра болып келе жатқан асыл мұрамызды дәріптеп, білімге ден қойып, көп ізденіс жасамайынша, оқыту мен тәрбиені ықпалдастыру мүмкін болмайды. Осы екеуін ұштастырып, қажымай еткен еңбек арқасында тәрбиелі білім алушы тұлға қалыптасатынына сеніміміз мол.

АХМЕТЖАНОВА АЙЗАДА КАНАЙБЕКОВНА
География пәні мұғалімі
"М. Таипов атындағы орта мектебі" КММ
Алматы облысы, Ұйғыр ауданы, Кішідиқан ауылы

Қазақстан географиясын оқытудың жаңа тәсілдері

Қазақстан географиясын оқыту – оқушыларға елдің табиғи жағдайы, географиялық орны, халқы, шаруашылығы мен аймақтық ерекшеліктері туралы білім берумен ғана шектелмейтін күрделі педагогикалық үдеріс. Қазіргі кезеңде география сабағы оқушының дайын ақпаратты қабылдауынан гөрі, географиялық деректерді іздеуіне, талдауына, салыстыруына, карта және цифрлық ресурстармен жұмыс істеуіне, өз ойын дәлелдеуіне және нақты өмірлік мәселелерді шешуіне бағытталуы қажет. Осы мақалада Қазақстан географиясын оқытуда зерттеушілік, проблемалық, жобалық, өлкетанулық, цифрлық-картографиялық, пәнаралық және функционалдық сауаттылыққа негізделген жаңа тәсілдер қарастырылады. Сонымен қатар оқушыны «географияны білуші» емес, «географиялық тұрғыдан ойлайтын тұлға» ретінде қалыптастырудың педагогикалық мүмкіндіктері талданады.

Түйін сөздер: Қазақстан географиясы, географиялық білім, жаңа тәсілдер, зерттеушілік оқыту, жобалық оқыту, цифрлық карта, GIS, өлкетану, функционалдық сауаттылық, географиялық ойлау, STEM.

Кіріспе

География – табиғат пен қоғам арасындағы байланысты кеңістіктік тұрғыдан түсіндіретін ғылым. Сондықтан бұл пәнді оқытуда оқушы тек жер-су атауларын, климаттық көрсеткіштерді немесе пайдалы қазбалардың таралу аймақтарын жаттап қана қоймауы керек. Ең маңыздысы – сол ақпараттың қай жерде, не себепті, қандай заңдылықпен орналасқанын және оның адам өміріне қандай әсер ететінін түсіну.

Қазақстан географиясын оқытуда бұл мәселенің маңызы ерекше. Қазақстан аумағының кеңдігі, табиғи зоналардың алуан түрлілігі, пайдалы қазбалардың молдығы, халықтың орналасу ерекшеліктері, урбандалу, су ресурстары, климаттың өзгеруі, Арал теңізі мәселесі, Каспий маңының экологиялық жағдайы сияқты тақырыптар оқушының теориялық білімін өмірлік тәжірибемен байланыстыруға мүмкіндік береді.

Қолданыстағы географияның үлгілік оқу бағдарламаларында географиялық зерттеу әдістері, картография және географиялық дерекқор, физикалық және әлеуметтік география, экономикалық география, елтану сияқты бағыттар қамтылған. Сонымен бірге оқушылардың карта, мәтін, фотосурет, графикалық материалдармен жұмыс істеуі, далалық зерттеу жүргізуі, деректерді өңдеп, талдауы және зерттеу нәтижесін әртүрлі формада ұсынуы көзделеді. Осы талаптар география пәнінің мазмұнын ғана емес, оны оқыту әдістемесін де жаңартуды қажет етеді.

Дәстүрлі сабақта мұғалім ақпарат береді, оқушы тыңдайды, дәптерге жазады және кейін оны қайта айтып береді.

Қазіргі сабақтың логикасы өзгеше:

Ақпарат → сұрақ → зерттеу → талдау → дәлел → қорытынды → практикалық шешім.

Мысалы, «Қазақстандағы су ресурстары» тақырыбын қарастырайық.

Дәстүрлі тәсілде оқушы Қазақстандағы өзендер мен көлдердің атауларын жаттайды.

Жаңа тәсілде мұғалім:

«Неліктен Қазақстанның кейбір өңірлерінде су тапшылығы байқалады?» деген проблемалық сұрақ қояды.

Оқушылар картадан өзен алаптарын анықтайды, су ресурстарының таралуын салыстырады, климаттық жағдайды зерттейді, халық саны мен шаруашылықтың орналасуын талдайды және соңында:

«Қазақстандағы су тапшылығын азайтудың қандай жолдары бар?» деген сұраққа өз ұсыныстарын береді.

Мұнда оқушы дайын білімді қайталамайды. Ол географиялық ойлау әрекетін жүзеге асырады.

Қазақстан географиясын оқытудағы ең тиімді тәсілдердің бірі — зерттеушілік оқыту.

Зерттеушілік оқыту барысында оқушы:

- мәселені анықтайды;
- зерттеу сұрағын құрастырады;
- ақпарат көздерін іздейді;
- географиялық деректер жинайды;
- карта мен статистикалық материалдарды пайдаланады;
- салыстыру және талдау жүргізеді;
- қорытынды жасайды;

Мысалы, «Менің өңірімдегі климаттың өзгеруі» тақырыбында оқушылар соңғы бірнеше жылдағы температура мен жауын-шашын көрсеткіштерін жинап, график құрып, өзгерістерді талдай алады.

Бұл әдістің ерекшелігі – оқушы географияны оқулықтан ғана емес, өз айналасындағы нақты географиялық ортадан үйренеді.

Қазақстан географиясын оқытудың аса маңызды жаңа бағыттарының бірі – жергілікті компонентті күшейту.

«Қазақстанның жер бедері» тақырыбын оқыту кезінде тек Алтай, Сарыарқа, Тянь-Шань немесе Үстірт туралы айту жеткіліксіз. Оқушы өз туған өңірінің жер бедерін де зерттеуі қажет.

Мысалы: «Менің ауылымның немесе қаламның географиялық ерекшеліктері қандай?» деген шағын зерттеу жүргізуге болады.

Оқушылар:

- елді мекеннің географиялық координаттарын анықтайды;
- жер бедерін сипаттайды;
- жергілікті өзен, көл немесе бұлақтарды зерттейді;
- климаттық ерекшеліктерін сипаттайды;
- табиғи ресурстарын анықтайды;
- экологиялық мәселелерін белгілейді;
- жергілікті жердің картасын немесе цифрлық картасын жасайды.

Мұндай жұмыс туған жерге деген қызығушылықты арттырып қана қоймай, географиялық білімнің өмірмен байланысын күшейтеді.

Қазіргі оқушы цифрлық ортада өмір сүреді. Сондықтан география сабағы да цифрлық ресурстардан тыс қалмауы тиіс.

Цифрлық технологияларды қолданудың негізгі бағыттарына: интерактивті карталар;

- спутниктік суреттер;
- цифрлық атластар;
- GIS технологиялары;
- онлайн статистикалық деректер;
- виртуалды саяхаттар;
- цифрлық презентациялар;
- интерактивті тесттер;
- географиялық деректер базасы жатады.

Мысалы, оқушылар Қазақстанның белгілі бір аймағын спутниктік карта арқылы зерттеп, қала аумағының кеңеюін, ауыл шаруашылығы жерлерінің орналасуын немесе су нысандарының өзгерісін салыстыра алады.

Бұл жерде технология мақсат емес, географиялық зерттеудің құралы болуы керек.

Яғни «сабақта компьютер қолданылды» дегеннен гөрі:

«Компьютерді пайдаланып қандай географиялық мәселе зерттелді?» деген сұрақ маңызды.

Қазақстан географиясын оқытуда GIS технологияларын қолданудың болашағы зор. GIS арқылы оқушы географиялық нысандарды картадан көріп қана қоймай, олар туралы деректерді қабаттар бойынша салыстыра алады.

Мысалы, бір картада: халық саны + жол желісі + өндіріс орындары + су ресурстары + елді мекендер сияқты бірнеше деректер қабатын қарастыруға болады. Сонда оқушы: «Неліктен халық ірі қалалар мен көлік жолдары бойында көбірек шоғырланған?» деген сұраққа карта арқылы жауап іздейді.

Бұл тәсіл кеңістіктік ойлауды дамытады.

География пәнінің басты ерекшелігі де осында: оқушы құбылыстың тек «қанша?» екенін емес, «қайда?», «неліктен дәл сол жерде?», «басқа нысандармен қандай байланысы бар?» екенін түсінуі керек.

Қазақстан географиясы бойынша жобалардың тақырыптары:

- «Менің өлкемнің туристік картасы»;
- «Туған жерімнің табиғи ресурстары»;
- «Қазақстандағы экологиялық мәселелер»;
- «Менің қаламның урбандалу үдерісі»;
- «Қазақстанның киелі географиялық нысандары»;
- «Өңірімдегі су ресурстары»;
- «Қазақстанның табиғи зоналары»;
- «Қазақстандағы ішкі туризм бағыттары»;
- «Менің ауылымның цифрлық картасы».

Жобаның соңғы нәтижесі міндетті түрде нақты өнім болуы мүмкін: карта, инфографика, бейнеролик, зерттеу есебі, туристік маршрут, статистикалық талдау, макет немесе цифрлық жоба.

Бұл оқушының шығармашылық қабілетімен бірге зерттеу және коммуникациялық дағдыларын дамытады.

Қазіргі география сабағы оқушыны өмірлік жағдайларда географиялық білімді қолдануға үйретуі керек.

Қазіргі оқушыдан тек географиялық терминдерді білу талап етілмеуі керек.

Географиялық сауаттылықты бірнеше деңгейге бөлуге болады:

Деңгей Оқушы әрекеті

Білу Географиялық ұғымдар мен нысандарды атайды

Түсіну Географиялық құбылыстардың себептерін түсіндіреді

Қолдану Карта мен деректерді пайдаланады

Талдау Географиялық ақпараттарды салыстырады

Бағалау Мәселе бойынша дәлелді пікір білдіреді

Жасау Өзінің картасын, жобасын немесе шешімін ұсынады

Бұл модельде ең жоғары деңгей – оқушының өз географиялық өнімін жасай алуы.

Жаңа тәсілдер жағдайында мұғалімнің рөлі де өзгереді.

Мұғалім – ақпараттың жалғыз көзі емес.

Ол: ұйымдастырушы, зерттеу жетекшісі, кеңесші, модератор және оқушының оқу әрекетін бағыттаушы.

Мысалы, мұғалім «Қазақстандағы су тапшылығының себептері мынадай» деп дайын жауап берудің орнына: «Сенің ойыңша, су тапшылығының негізгі себебі қандай? Оны қандай деректер арқылы дәлелдеуге болады?» деген сұрақ қоюы мүмкін.

Бұл тәсіл оқушыны дайын пікірді қабылдаушы емес, өз тұжырымын қалыптастырушы тұлғаға айналдырады.

Қазақстан географиясы сабағын мынадай құрылымда ұйымдастыруға болады:

Қызығушылықты ояту → проблемалық сұрақ → картамен жұмыс → деректерді зерттеу → топтық талдау → практикалық тапсырма → қорытынды → рефлексия.

Мысалы, «Қазақстанның табиғи зоналары» тақырыбында мұғалім:

«Неліктен Қазақстанның солтүстігі мен оңтүстігінің табиғаты бір-бірінен қатты ерекшеленеді?» деген сұрақ қояды.

Оқушылар картадан географиялық ендікті анықтайды, климаттық көрсеткіштерді салыстырады, топырақ пен өсімдік жамылғысын зерттейді және табиғи зоналардың қалыптасу заңдылығын өздері түсіндіреді.

Бұл жерде оқушы тек табиғи зоналардың атауын жаттамайды. Ол географиялық заңдылықты анықтайды.

Қорытынды

Қазақстан географиясын оқытудың жаңа тәсілдерінің негізгі мақсаты – сабаққа жаңа технологияларды жай ғана енгізу емес. Негізгі мақсат – оқушының географиялық ойлау жүйесін өзгерту.

Бүгінгі оқушы:

«Бұл нысан қай жерде орналасқан?» деген сұрақпен шектелмей,

«Неліктен дәл осы жерде орналасқан?»

«Оның басқа нысандармен қандай байланысы бар?»

«Бұл өзгеріс адамдардың өміріне қалай әсер етеді?»

«Мәселені шешудің қандай жолдары бар?» деген сұрақтарға жауап іздеуі керек. Сондықтан Қазақстан географиясын оқытудағы жаңа парадигманы мына формуламен көрсетуге болады:

Жаттау → түсіну → зерттеу → талдау → дәлелдеу → шешім ұсыну.

География сабағы осындай жүйеге көшкен кезде оқушы Қазақстанның табиғатын, экономикасын немесе халқын жай ғана оқып қоймайды. Ол өз елінің кеңістігін ғылыми тұрғыдан түсінуге, туған жеріндегі мәселелерді байқауға және оларды шешуге жауапкершілікпен қарауға үйренеді.

Қазақстан географиясын оқытудың түпкі нәтижесі – картадан барлық нысанды көрсете алатын оқушы ғана емес, өз елінің географиялық болашағын ойлай алатын, дерекке сүйеніп шешім қабылдайтын, туған жерін ғылыми тұрғыдан тани білетін тұлға қалыптастыру.

Пайдаланылған әдебиеттер

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі №399 бұйрығы. Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім деңгейлерінің жалпы білім беретін пәндері мен тандау курстары бойынша үлгілік оқу бағдарламалары.

Қазақстан Республикасының негізгі орта білім беру деңгейіне арналған «География» пәнінің үлгілік оқу бағдарламасы.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2023 жылғы өзгерістер енгізу туралы нормативтік құжаттары. «География» пәні бойынша оқу жүктемесі мен оқу бағдарламасына қатысты талаптар.

Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы қолданыстағы нормативтік-құқықтық құжаттары.

Географиялық білім берудегі зерттеушілік, жобалық және цифрлық оқыту технологияларына арналған ғылыми-әдістемелік еңбектер.

МАЗМҰНЫ

- ❖ МЕРЖИКОВ ТОЛЕГЕН ЖУМАДИЛОВИЧ
- ❖ САБЫРБАЕВА ГУЛЬЗИРА БАУЫРЖАНОВНА
- ❖ ЖАНАТ ҚАСҚАБАЕВА
- ❖ ЕСМАГАМБЕТОВА ЗАЙТУНА ТУРАЛИЕВНА
- ❖ ЖАНКУЛИЕВА НЕСИБЕЛИ ХАЙРУЛЛАЕВНА
- ❖ АХМЕТЖАНОВА АЙЗАДА КАНАЙБЕКОВНА